

Piotrowska Hanna 1966 *Stosunki geobotaniczne wysp Wolina i południowo-wschodniego Uznamu* Monogr. Bot. V. 22 Warszawa.

Piskorski Czesław 1967 *Kamień Pomorski, Świnoujście, Wolin. Mapa turystyczna*. Warszawa.

Rafalski Jan, Urbański Jarosław 1973 *Wolin*. Państw. Wyd. Wiedza Powszechna Warszawa.

OCHRONA KRAJOBRAZU

Godny ochrony park wiejski w Dobrej w województwie opolskim

Parki wiejskie, których liczbę w Polsce szacuje się na około 10 000 (Olaczek 1974), to smutny przykład postępującej zagłady dorobku ich twórców, zubożenie krajobrazu, pogorszenie jakości środowiska itd., lecz nade wszystko świadectwo złej gospodarności. Park w Dobrej, który mimo wszechstronnych walorów architektonicznych, krajobrazowych i dendrologicznych nie został dotychczas „odkryty”, można jeszcze uratować przed zniszczeniem.

Położenie i charakterystyka terenu. Miejscowość Dobra leży na Nizinie Śląskiej, na północno-wschodnim krańcu Kotliny Raciborskiej, sąsiadującej z Równiną Niemodlińską (Kondracki 1978), przy szosie Opole — Krapkowice — Prudnik, w odległości 33 km od Opola i 8 km od Krapkowic.

Pod względem geobotanicznym tereny te wchodzą w skład Działu Bałtyckiego, Poddziału Pasa Kotlin Podgórskich, Krainy Kotliny Śląskiej i Okręgu Nadodrzańskiego (Szafer 1972).

Jest to region klimatu podgórskich nizin i kotlin (Romer 1949). Średnia temperatura roczna dla pobliskiej stacji meteorologicznej w Prudniku (za okres 1956—1965) wynosiła 7,7°C, a suma opadów rocznych 675,5 mm. Pokrywa śnieżna utrzymuje się tutaj przeciętnie 68 dni w ciągu roku. Okres wegetacyjny trwa około 210—220 dni.

Opis parku i charakterystyka dendroflory. Park jest rozległy i ma charakter krajobrazowy. W południowej jego części przepływa rzeka Biała, szerokości 5—6 m, z którą mają (miały) połączenie sztucznie wykopane kanały. Brak konserwacji przyczynia się do ich zamulania i zarastania roślinnością. Ziemia wydobywana pod-

czas kopania kanałów posłużyła do utworzenia trzech wysp, na których zasadzono różaneczniki.

Malowniczo wyglądają trzy rozległe polany widokowe. Na części pierwszej polany, od strony szosy znajduje się duży zbiornik wodny, służący również do kąpieli. W ostatnich kilku latach, na skutek opróżnienia zbiornika, obniżył się także poziom wody gruntowej. Odbija się to niekorzystnie na rozwoju starych drzew, powodując usychanie licznych okazów. Druga polana znajduje się z tyłu pałacu; roztacza się z niej widok na wyspy z kwitnącymi na przełomie maja i czerwca różanecznikami. Trzecia wielka polana widokowa, porośnięta roślinnością łąkową, przechodzi łagodnie w pola uprawne, dając piękną głębię perspektywiczną, zaś północno-zachodnie jej obrzeże stapia się z lasem mieszanym. Park został wspaniale wkomponowany w rolniczy krajobraz tutejszej okolicy. Niepotrzebnie zasadzono w latach sześćdziesiątych szybko rosnące topole — mieszańce euroamerykańskie *Populus euramericana*, szpecące obecnie założenie parkowe. W północnej części parku znajdują się ruiny, niegdyś okazałego pałacu. Pozostały tylko ściany zewnętrzne, natomiast wewnątrz uległo całkowitemu zniszczeniu. Aktualnie nie prowadzi się w parku jakichkolwiek prac pielęgnacyjnych, dlatego podlega on postępującemu niszczeniu.

Na przeważającym obszarze parku występuje potencjalne zbiorowisko roślinne o cechach łągu olszowo-jesionowego *Circaeo-Alnetum*, natomiast w miejscach najsilniej uwilgotnionych w sąsiedztwie rzeki obserwujemy fragmenty olsu *Carici elongatae-Alnetum*. W miejscach wyżej położonych można też spotkać płaty roślinności nawiązujące do grądu zachodniopolskiego *Galio-Carpinetum*.

W brzeźnych partiach parku występuje gleba brunatna kwaśna, w obniżeniach i wzdłuż rzeki gleby hydrogeniczne: murszowe i gruntowo-glejowe. Glebę na wyspach zaliczono do rigosoli poglejowych, czyli gleb silnie zmienionych pod wpływem działalności człowieka. Odczyn jej jest kwaśny.

Stosunkowo łagodny klimat tego regionu oraz mikroklimat parku oddziałują korzystnie na rozwój drzew i krzewów, także obcego pochodzenia, które nierzadko osiągają wspaniałe wymiary. Drzewa nagozależkowe występują nielicznie.

Uwagę zwraca 6 okazałych cisów *Taxus baccata*, rosnących na wyspie razem z różanecznikami. Są to okazy drzewiaste o 5—9 pniach zróżniowanych w odziomku, wysokości około 8 m. Obwody ich przy ziemi wynoszą od 86—130 cm. Odznaczają się bujnym i zdrowym wzrostem. Tworzą naloty, osiągające wysokość do 30 cm. W sąsiedztwie cisów występuje 5 okazów żywotnika zachodniego *Thuja occidentalis* o obwodach 90—105 cm i wysokości do około 15 m. Za pałacem w kierunku wschodnim, nad brzegiem stawu rosną 3 cypryśniki błotne *Tarodium distichum*, o wymiarach 50/15, 67/7 i 176/25. Ostatnio wymieniony jest

bardzo ładny i obradza szyszki. Okazy te nie wytworzyły pneumatoforów. Na polanie także za pałacem występuje okazała sosna wejmutka *Pinus strobus*, o obwodzie przeszło 300 cm i wysokości około 25 m.

Dominują w parku drzewa i krzewy liściaste, lecz największą jego ozdobą i osobliwością są różaneczniki zimozielone, rosnące na obrzeżach wysp. Corocznie na przełomie maja i czerwca obsypane są one obficie kwiatami. Na dwóch wyspach rośnie różanecznik fioletowy w dwóch odmianach *Rhododendron catawbiense* „*Grandiflorum*” i *Rh. catawbiense* „*Boursault*”, o kwiatach fioletowych. Na trzeciej wyspie przeważają odmiany: „*Coractacus*”, „*Cynthia*”, „*Dr A. W. Endtz*”, o kwiatach czerwonych, szkarłatnych i karminowych. Największe okazy osiągają w wieku około 80 lat wysokość 3,5 m, a obwody najgrubszych pędów przy ziemi wynoszą 75 cm (ryc. 1). Ogółem rośnie w parku

Ryc. 1. Grube pędy różanecznika zimozielonego *Rhododendron catawbiense* „*Grandiflorum*”. — Thick shoots of the evergreen *Rhododendron catawbiense* “*Grandiflorum*”. Fot. M. Dziurła

Ryc. 2. Jeden z grubszych pędów owocującego bluszczu *Hedera helix* na ścianie pałacu. — One of the thicker shoots of the fruit-bearing ivy, *Hedera helix*, on the palace wall. Fot. M. Dziurla

67 krzewów różaneczników. Na trzeciej wyspie wśród różaneczników występują 3 okazy bardzo rzadko uprawianego w Polsce zimozielonego krzewu ozdobnego kalmii wielkolistej *Kalmia latifolia*, pochodzącej z Ameryki Północnej. Osiągają one wysokość 2,5 m, jednak z powodu silnego zacienienia nie kwitną. *Kalmia* jest spokrewniona z różanecznikami.

Podczas wędrówek po parku uderza niezliczona ilość okazów bluszczu *Hedera helix*, wspinającego się na pniach różnych gatunków drzew. Są wśród nich osobniki płonne, kwitnące i owocujące. Grube pędy bluszczu owocującego, o obwodach 15—35 cm, pną się na południowo-zachodniej ścianie pałacu (ryc. 2). Na wschodniej ścianie pałacu znajdujemy natomiast szeroko rozrośnięty winobluszcz pięciolistkowy *Parthenocissus quinquefolia*, o obwodzie pędu głównego 21 cm.

Okazałe olsze czarne *Alnus glutinosa* mają obwody do 420 cm i wysokość przeszło 30 m. Olsza reprezentowana jest także przez jeden okaz formy o płatowo odstającej martwicy korkowej *A. glutinosa* f. *corticiformis*.

Najładniejsze drzewa klonu pospolitego *Acer platanoides* mierzą 335 cm obwodu pnia i 30 m wysokości. Brzoza brodawkowata *Betula verrucosa* osiąga wymiary pomnikowe: 2 × 250/30. Buk reprezento-

Ryc. 3. Fragment pnia najgrubszej lipy drobnolistnej *Tilia cordata*, o obwodzie 450 cm. — Part of the trunk of the thickest small-leaved lime, *Tilia cordata*; its girth measures 450 cm. Fot. M. Dziurła

Ryc. 4. Dąb błotny *Quercus palustris* silnie opanowany przez jemiolę *Viscum album*. — The bog oak, *Quercus palustris*, wholly infested by the mistletoe, *Viscum album*. Fot. M. Dziurła

wany jest przez odmianę strzępolistną *Fagus sylvatica* „*Laciniata*”, o liściach głębokopierzastosięciowych. Okaz ten należy do najładniejszych w kraju. Na tarasie przylegającym do pałacu rośnie 7 wspaniałych platanów klonolistnych *Platanus acerifolia*, najgrubszy o obwodzie 445 cm i ogromnej, szeroko rozrośniętej koronie. Najokazalsza lipa drobnolistna *Tilia cordata* ma obwód 450 cm (ryc. 3) i wysokość około 30 m. Piękny okaz topoli białej *Populus alba* o wymiarach 300/30 rośnie pochyło. Liczne, zwłaszcza na obrzeżach parku, są okazałe robinie akacjowe *Robinia pseudoacacia*. Często drzewami są także: jesion wyniosły *Fraxinus excelsior*, wiąz szypułkowy i polny *Ulmus laevis* i *U. carpinifolia* oraz grab pospolity *Carpinus betulus*.

Bogate i wielogatunkowe jest w parku piętro krzewów. Na przykład trzmielina pospolita *Evonymus europaea* ma pęd o obwodzie 30 cm i wysokości 8 m. Za pałacem, w kierunku wschodnim rozległą grupę tworzy pomarańczowo-żółto kwitnący żółtin japoński w odmianie pełnokwiatowej *Kerria japonica* „*Pleniflora*”.

Korony licznych gatunków drzew zasiedlone są przez jemiolę pospolitą *Viscum album* (ryc. 4).

Park w Dobrej ze względu na piękną kompozycję architektoniczną, bogaty skład gatunkowy dendroflory oraz okazałe wymiary drzew zasługuje na objęcie go ochroną i przeprowadzenie renowacji. O tym, jak opiekować się parkiem zabytkowym traktuje *Poradnik społecznego opiekuna parku zabytkowego*, opracowany przez E. Baniukiewicza (1981), jako wydawnictwo Ligi Ochrony Przyrody.

Mieczysław Czekalski

PIŚMIENNICTWO

Baniukiewicz E. 1981 *Poradnik społecznego opiekuna parku zabytkowego*, Wyd. Ligi Ochrony Przyrody. Warszawa.

Kondracki J. 1978 *Geografia fizyczna Polski* PWN. Warszawa.

Ołaczek R. 1974 *Ochrona parków wiejskich*. Wyd. Ligi Ochrony Przyrody. Warszawa.

Romer E. 1949 *Regiony klimatyczne Polski*. Prace Wrocławskiego Towarzystwa Naukowego. S. B, 16. Wrocław.

Szafer W. 1972 *Szata roślinna Polski Niżowej*. (w): *Szata roślinna Polski*. T. II, s. 86—93, por. red. Szafera W. i Zarzyckiego K. PWN. Warszawa.